

Konec impéria na Západě

Aleš Mučka

Poslední císaři Západořímské říše

- Petronius Maximus (březen – květen 455)
- Avitus (455 – 456)
- Maiorianus (457 – 461)
- Libius Severus (461 – 465)
- Anthemius (467 – 472)
- Olybrius (červenec – říjen/listopad 472)
- Glycerius (473 – 474)
- Julius Nepos (474 – 475)
- Romulus Augustus (475 – 476)

Jak král Geiserich vyplenil Řím?

- Po zavraždění císaře Valentiniana II. se novým imperátorem stal bohatý senátor Petronius Maximus, který se oženil s vdovou po svém předchůdci Licinií Eudoxií
- Císařovna ale tento svazek odmítla a asi požádala o pomoc krále Geisericha
- Vandalové se bez odporu vylodili roku 455 na Apeninském poloostrově a vyplenili Řím, zatímco císaře zabil rozzuřený dav

Tři vojenští velitelé

- Na uprázdněný trůn nastoupil s podporou Vizigótů nový císař Avitus
- Skutečnou moc ale měli tři vojenští velitelé – Aegidus, Majorianus a Ricimer
- Ricimer se stal vrchním velitelem vojska na Západě a porazil Vandaly v pozemní bitvě na Sicílii a na moři u Korsiky
- Roku 456 uprchl císař Avitus před vzbouřenou šlechtou k Vizigótům

Císař Maiorianus

- Ještě v roce 456 se Avitus a Vizigóti střetli s Maiorianem a Ricimerem v bitvě u Placentie, kde byl zajat a později zabit
- Po ročním interregnu byl roku 457 Maiorianus vojáky provolán za augusta
- Kromě reformní činnosti v oblasti daňové politiky obnovil nový imperátor právo nosit zbraně pro posílení obrany říše

Stabilizace Západořímské říše

- Asi v roce 458 bylo ve zbytku galských provincií odhaleno spiknutí proti císaři
- Majorianus překročil s vojskem Alpy a diplomacií nebo silou obnovil pořádek
- Pro zajištění přísunu nových rekrutů uzavřel spojeneckou smlouvu s vizigótským králem Theodorichem II.
- Rovněž jmenoval svého přítele Aegida velitelem všech vojsk v Galii

Ricimer přebral moc

- V roce 460 Maiorianus shromáždil v přístavech na Pyrenejském poloostrově asi 300 lodí pro invazi do severní Afriky
- Vandalové ale jeho flotilu zničili ještě v přístavech, a proto císař odvolal invazi a příští rok se stáhnul na Apeninský poloostrov jen s několika jednotkami
- Jeho slabosti využil Ricimer, který ho dal v Tortoně uvěznit a nakonec popravit

Všemocný velitel nemohl být císařem

- Ricimer se ale díky svému barbarskému původu nemohl stát imperátorem
- Proto po Maiorianovi udělil ještě roku 461 císařský titul Libiu Severovi, který vládl jako jeho loutka
- Když slabý panovník za nejasných okolností roku 465 zemřel, poslal východořímský císař Leon I. svého vojevůdce Procopia Anthemia jako císaře

Císař Anthemius

- V doprovodu dalmatského velitele Marcellina vytáhl roku 468 na Apeninský poloostrov, kde byl prohlášen za augusta
- Aby navázal dobré vztahy s Ricimerem, oženil ho se svou jedinou dcerou Alypií
- V roce 468 spolu s východořímským velitelem Basiliskem vedl výpravu do severní Afriky (1 100 lodí a 100 000 mužů), která skončila naprostým fiaskem

Ricimer už ho nepotřeboval!

- Okolo roku 470 oblehl vizigótský král Eurich římské město Arles v jižní Galii
- Po neúspěšném vyjednávání proti němu císař vyslal vojsko vedené svým velitelem Anthemiolem, který byl poražen a zabit
- Když nechal téhož roku popravit patricia Romana, který byl přítelem Ricimera, nespokojený velitel ho pět měsíců obléhal v Římě a nakonec ho dal zabít

Vojevůdce Gundobad

- Císař Leon I. vyslal na Apeninský poloostrov Olybria, aby zde urovnal všechny spory, ale Ricimer ho asi v dubnu roku 472 provolal imperátorem na Západě
- Oba ale ještě tentýž rok zemřeli a moci se chopil burgundský patricius Gundobad, synovec Ricimera
- Na trůn dosadil roku 473 velitele gardy Glyceria, ale příští rok ho opustil

Julius Nepos

- Císař Zenon vyslal roku 475 na Západ jako nového císaře dalmatského velitele Julia Nepota, který bez boje sesadil Glyceria a udělal z něj biskupa v Saloně
- Jelikož se Gundobad stáhl, aby se stal králem, jmenoval novým velitelem svých vojsk Oresta
- Za rok ale vypukla vzpoura a císař uprchl do Dalmácie, kde byl roku 480 zavražděn

Romulus Augustus

- V roce 475 přesvědčil velitel Orestes své jednotky, aby povstaly proti císaři Juliu Nepotovi, který uprchl do Dalmácie
- Poté dosadil na trůn svého nezletilého syna Romula s přízviskem Augustus
- Orestes ale nezaplatil žoldákům slíbenou odměnu, a proto se podřídili Odoakerovi
- Jejich nový velitel roku 476 porazil a zabil Oresta a svrhl mladého imperátora

Západ již nepotřeboval císaře!

- Vítězný Odoaker ale poslal císařské insignie do Konstantinopole a dobrovolně se stal vazalem císařů Julia Nepota (do roku 480) a Zenona
- I přes důkazy své oddanosti se choval na Apeninském poloostrově jako suverénní vládce až do roku 480, kdy se zcela osamostatnil na Východořímské říši
- Asi nikdy nepřijal titul král, i když ho užíval

Ostrogóti na Balkáně

- V druhé polovině 5. století sídlily v římských balkánských provinciích dvě skupiny Ostrogótů, které vedli Theodorich Strabón a Theodorich Veliký
- Dvůr v Konstantinopoli se snažil z jednoho vojevůdce udělat svého spojence (*foederata*) a poslat ho proti druhému
- Když se ale oba Theodorichové spojili, představovali hrozbu i pro Konstantinopol

Dvě mouchy jednou ranou

- Odoaker po smrti Julia Nepota obsadil roku 481 Dalmácií a roku 487 si podmanil také oblast Norica, čímž demonstroval, že vystupuje jako suverénní panovník
- V roce 481 zemřel Theodorich Strabón a všichni Ostrogóti se sjednotili pod vládou Theodoricha Velikého a vyplenili Thrákii
- Pravděpodobně proto poslal císař Zenon roku 488 Ostrogóty proti Odoakerovi

Odplata Odoakerovi

- V roce 489 porazil Theodorich Odoakera v bitvách na řece Isonzo a u Verony a příští rok u řeky Addy a potom ho tři roky obléhal v Ravenně
- Roku 493 Odoaker kapituloval a dohodl se s Theodorichem Velikým na spoluvládě na Apeninském poloostrově
- Vítězný ostrogótský vojevůdce ale brzy nechal svého spoluvládce zavraždit

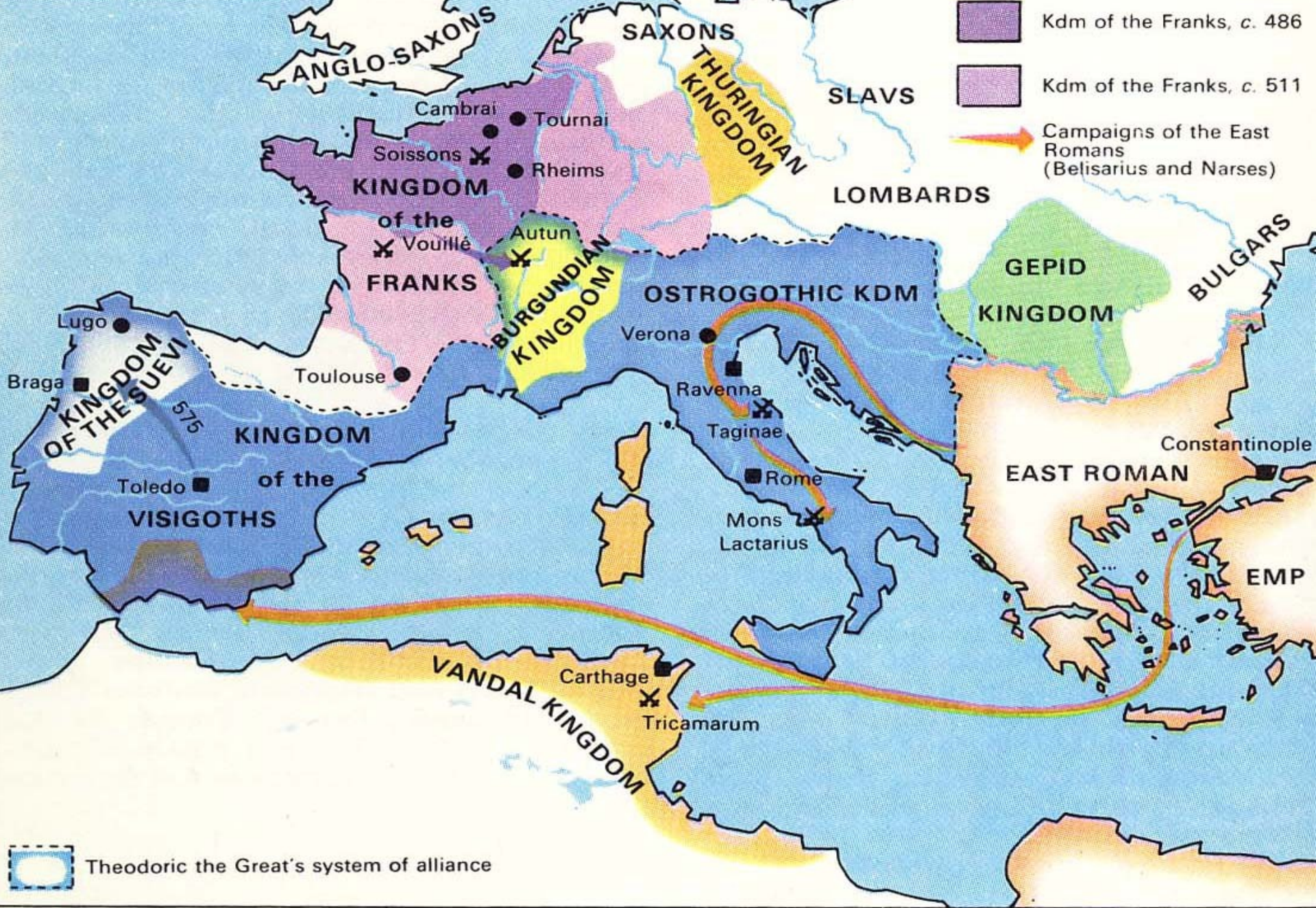
Krise Ostrogótského království

- I když byl Theodorich Veliký oficiálně vazal východořímských císařů, opět se choval jako naprosto samostatný panovník
- Roku 524 nechal popravit několik významných mužů pro údajné spiknutí
- Když roku 526 zemřel, nastoupil na trůn jeho desetiletý vnuk, za kterého vládla jeho matka Amalaswinta, dcera Theodoricha Velikého

Odoacer's Kingdom of Italy in 480 AD

Updated: 10-02-2008
www.WorldHistoryMaps.info

Germanic states, c. 526

Císař Justinián I. a jeho tažení

Nový imperátor v Konstantinopoli

- V roce 527 nastoupil na trůn jako jediný vládce Východořímské říše Justinián I.
- Ihned začal sestavovat sbírku zákonů, která se dodnes dochovala a je známá jako *Corpus iuris civilis*
- Rovněž zorganizoval rozsáhlé stavební projekty (např. *Hagia Sofia*)
- Během své vlády musel čelit i několika epidemiím moru (*Justiniánský mor*)

První válka s Peršany

- Když se Justinián I. chopil roku 527 moci, vedla jeho říše již rok válku s Perským velkokrálem Kavádem I.
- Imperátor ihned vyslal na bojiště do Arménie jako velitele člena své osobní stráže Sittase, který si rychle podmanil vzpurný kmen Tzanů a roku 530 porazil Peršany v bitvě u Sataly

Belisarius poprvé zasáhnul

- Současně se Sittasem dorazil i další člen císařovy gardy Belisarius, který také v roce 530 uštědřil Perské armádě drtivou porážku u Dary
- V jeho štábu působil i historik Prokopios z Kaisareie, který vše podrobně zaznamenal
- V roce 531 sice Peršané porazili Belisaria u Callinica, ale po smrti Kaváda I. uzavřel během jednoho roku Husrav I. „věčný mír“

Povstání Níká

- V roce 532 se dva sportovní kluby (*demes*) „Modří“ a „Zelení“ spojily a provolaly novým císařem Hypatia
- Justinián I. nejdříve nechtěl zakročit proti pouličním násilnostem s použitím armády
- Když ale byla situace neúnosná, povolala císařovna Theodora velitele Belisaria a Munda, kteří povstání rychle vojensky potlačili a popravili samozvaného vladaře

Peršané opět zaútočili!

- V roce 540 překročil perský král Husrav I. se svou armádou hranice a táhl k Antiochii
- Kromě posádky ve městě pobýval jen vojevůdce Germanus s 300 muži, a proto vojáci město opustili bez boje
- Belisarius se vrátil až roku 541 a do roka zahnal bez boje Peršany, ale brzy byl stažen z politických důvodů a Husrav I. mohl oblehnout Daras, i když neúspěšně

Boje o Laziku

- V roce 541 povstali obyvatelé království Lazika proti svým ochráncům v Konstantinopoli a vzdali se Peršanům
- Brzy jim ale perská nadvláda začala vadit, a proto požádali o pomoc Justiniána I.
- Na pomoc jim přitáhlo 8 000 vojáků vedených generálem Dagisthaeem, který do roku 557 pomalu vytlačil perské jednotky z území Laziky

Čekání na mír

- V roce 543 vyslal Justinián I. do Arménie armádu 30 000 mužů, která ale byla poražena slabším perským vojskem
- Husrav I. poté neúspěšně oblehl Edessu
- V roce 545 se oba panovníci dohodli na pětiletém příměří a začali jednat o míru, i když v Lazice se stále bojovalo
- Na přelomu let 561/562 byl uzavřen tzv. „padesátiletý mír“

Renovatio imperii

Válka s Vandaly (533 – 534)

Potíže s Vandaly

- V roce 530 byl v Kartágu svržen král Hilderich, který udržoval dobré vztahy s Konstantinopolí, a na jeho místo nastoupil odpůrce císaře Justiniána I. Gelimer
- V červnu 533 proti němu vyplul velitel Belisarius jen s 15 000 – 18 000 muži
- Část armády Vandalů se právě snažila potlačit povstání na Sardinii, a proto vylodění proběhlo bez odporu

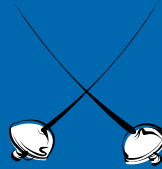

Jako po másle!

- Naprosto zaskočený Gelimer utrpěl porážku v bitvě u desátého milníku a bez boje vyklidil Kartágo
- Když ale shromáždil své jednotky, střetl se s Belisariem v bitvě u Tricamara a utrpěl drtivou porážku
- Rok poté strávil na útěku a nakonec byl zajat Belisariem a dopraven jako zajatec do Konstantinopole

Bitva u desátého milníku (13. září 533)

➤ Byzantská říše

➤ Belisarius

➤ Síly: 15 000 – 20 000 mužů

➤ Ztráty: asi 450 – 750 padlých

➤ Vandalské království

➤ Gelimer

➤ Síly: 11 000 – 12 000 mužů

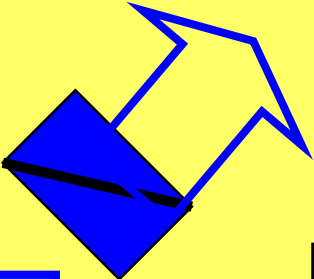
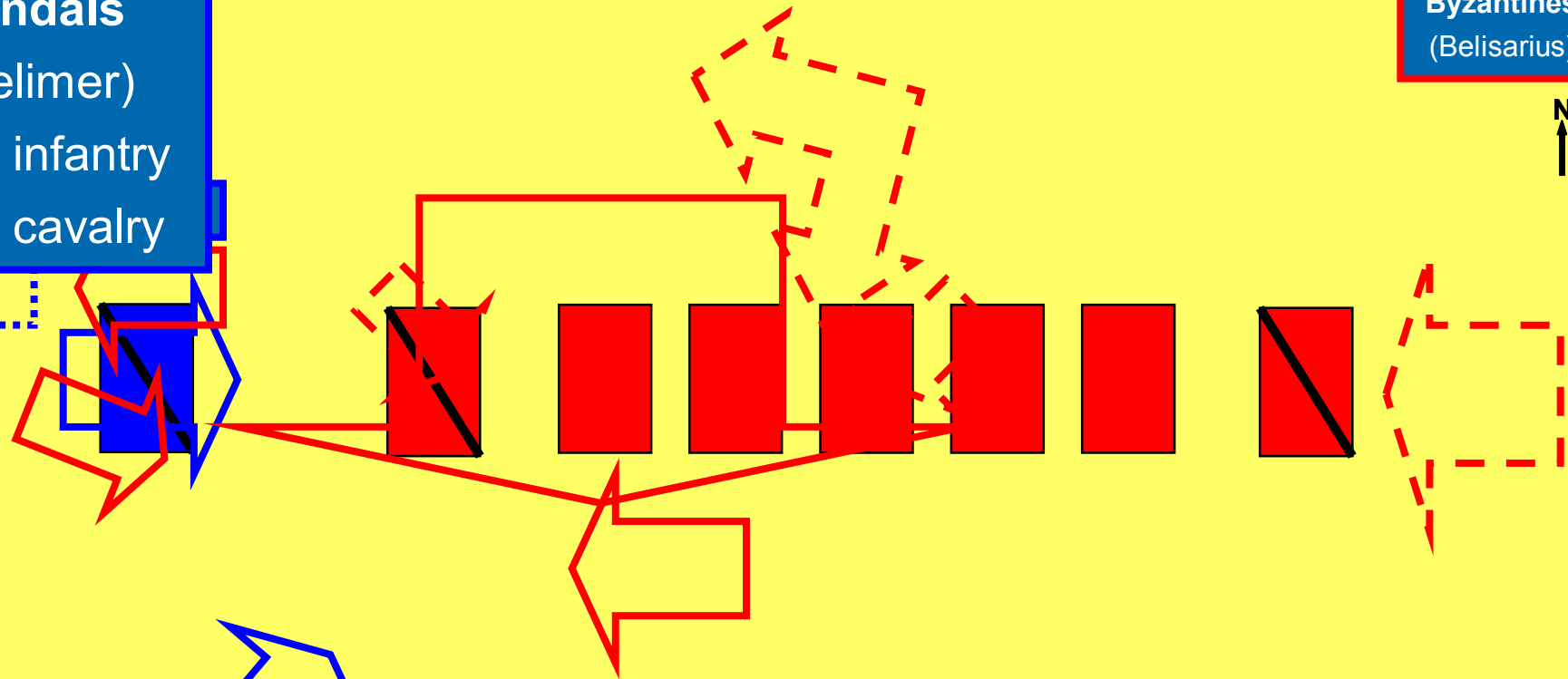
➤ Ztráty: okolo 2 200 – 2 500 padlých

Vandals
(Gelimer)
7,000 infantry
4,000 cavalry

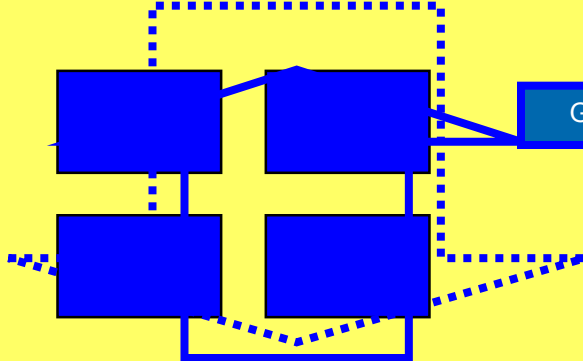
Byzantines
(Belisarius)

7,000 infantry
4,000 cavalry

Gibamund

Gelimer

Vandals
(Gelimer)

Byzantines
(Belisarius)
10,000 infantry
5,000 cavalry

Válka s Góty (535 – 554)

Vzhůru na Apeninský poloostrov!

- V roce 534 zemřel vnuk Theodoricha Velikého Athalarich a o rok později byla zabita jeho matka Amalaswinta při koupeli
- Když se vlády chopil její slabý spoluvládce Theodahad, usoudil Belisarius, že nastala doba na válku proti Ostrogótům
- Ještě v roce 535 se vylodil na Sicílii, kterou po krátkém boji o Palermo dobyl bez dalšího odporu

Povstání v severní Africe

- Osvobození obyvatelé severní Afriky nebyli spokojeni s výběrčími daní císaře Justiniána I., a proto roku 536 vypuklo povstání do jehož čela se postavil Socas
- Belisarius se okamžitě přesunul ze Sicílie jen se 100 muži a shromáždil další 2 000 vojáků ze zbylých posádek
- S touto jednotkou rozdrtil 7 000 povstalců v bitvě u Memres

Potřebovali Vitiga!

- Na konci roku 536 se Belisarius se zhruba 10 000 vojáky vylodil na jihu Apeninského poloostrova a bez boje došel až k Neapoli, kterou po 18 dnech obléhání dobyl
- Po těchto neúspěších ostrogótská šlechta svrhla a zabila Theodata, kterého nahradil panovník Vitigas
- V prosinci roku 536 vstoupil Belisarius bez boje do Říma

Obléhání Říma

- Po prvním vítězném střetnutí u Mulvijského mostu se Belisarius a jeho muži stáhli za hradby a s velkými úspěchy odráželi útoky Ostrogótů
- Aby zajistili dostatek potravin pro obléhané, byla zahájena evakuace obyvatel města po malých skupinách
- V roce 537 dorazil velitel Martin s posilami a roku 538 se vylodil velitel „Krvavý Jan“

Vitigas změnil strany

- Když selhalo obléhání, zahájil Vitigas neúspěšná mírová jednání s Konstantinopolí, po kterých se rozhodl stáhnout své jednotky od Říma
- Belisarius ale na ustupující Ostrogóty zaútočil a způsobil jim těžké ztráty
- Poté se šlechtici rozhodli Vitigase sesadit, a proto zrazený panovník uprchl roku 540 i s Belisariem do Konstantinopole

Nový král Totila

- Když Vitigas uprchl, zvolila si gótská šlechta nejdříve dva slabé panovníky Hildibalda a Eraricha
- Nakonec byl zvolen nový vladař Totila, který se po odchodu velitele Belisaria chopil iniciativy
- Během let 541 a 542 ve čtyřech bitvách drtivě porazil jednotky císaře Jusitinána I. a ovládl téměř celý Apeninský poloostrov

Belisarius měl potíže

- V roce 544 se velitel Belisarius vrátil na Apeninský poloostrov, ale jen s asi 400 vojáky a několika tisíci nováčky
- Roku 546 Totila dobyl Řím, začal bořit jeho hradby a znemožnil byzantské flotile připlout po Tibeře
- Když se ale Ostrogóti stáhli, byla jejich posádka vlákána do léčky a poražena a Belisarius opět obsadil Řím

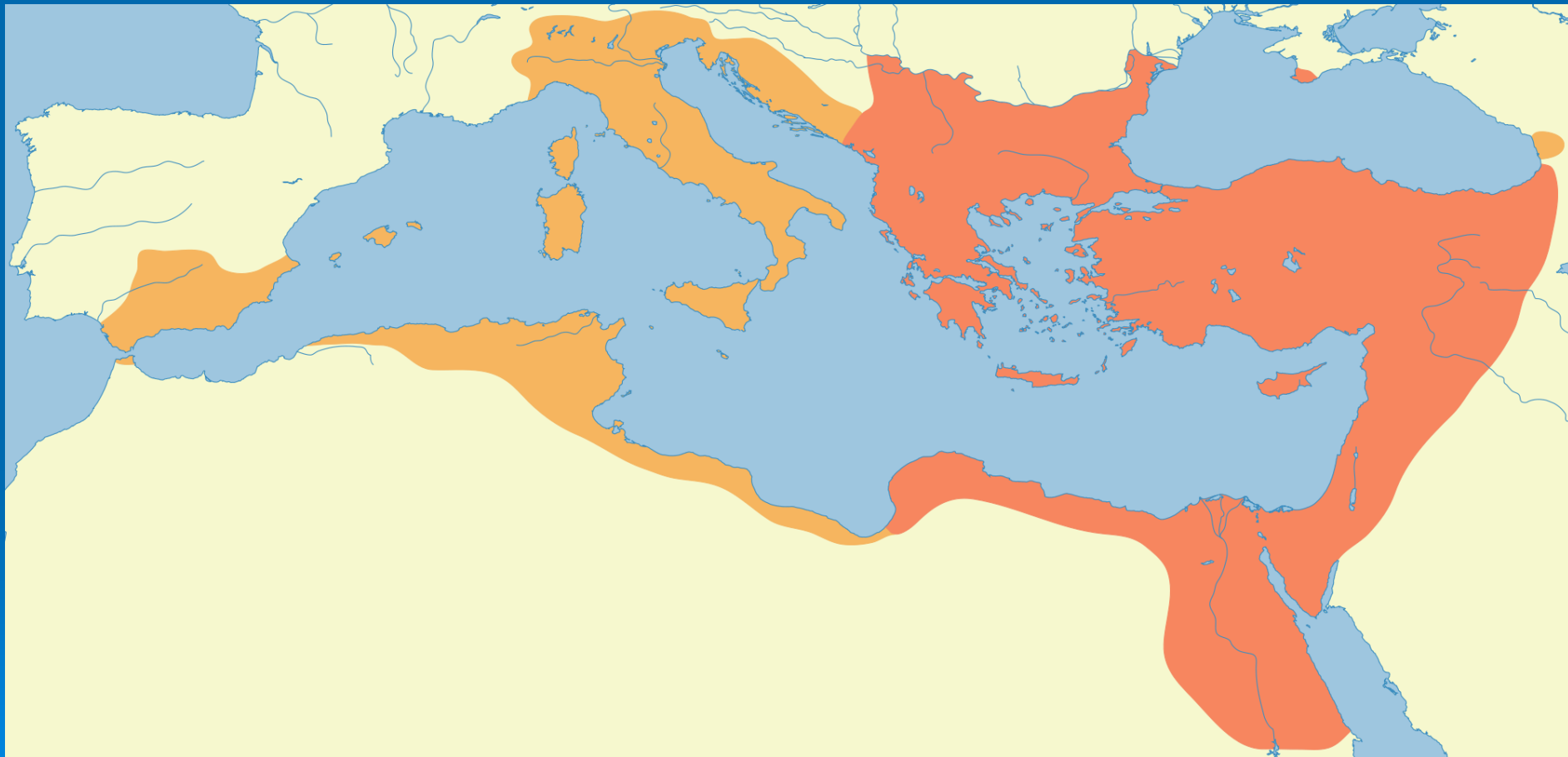
Výměna velení

- V roce 548 byl Belisarius odvolán, protože ztratil podporu u dvora
- Císař Justinián I. nakonec určil jeho nástupcem eunucha Narsese a poslal ho na Apeninský poloostrov s 30 000 vojáky
- V roce 552 porazila Byzantská armáda Ostrogóty v bitvě u Tagin, kde padl také král Totila a na začátku roku 553 zničila zbytek barbarů v bitvě u Mons Lactarius

Sen o obnově impéria

- V roce 552 vedl velitel Liberius úspěšnou invazi na Pyrenejský poloostrov, kde se mu podařilo porazit Vizigóty a obsadit bývalou římskou provinci Beaticu
- Roku 554 vpadli na sever Apeninského poloostrova Frankové, ale velitel Narses je drtivě porazil v bitvě u Volturna (Casilina)
- Tato nová území ale Byzantská říše ztratila během následujících sta let

Byzantská říše roku 565

Invaze Protobulharů (558 – 559)

Protobulhaři na Dunaji

- Již v roce 530 se Protobulhaři (polonomádské turkické kmeny) spolu se Slovany pokusili překročit Dunaj, ale byli poraženi místními byzantskými veliteli
- V padesátých letech 6. století se jim podařilo proniknout do některých provincií na Balkánském poloostrově
- Císař Justinián I. proto podplatil několik náčelníků, aby napadli své sousedy

Cílem byla Konstantinopol!

- V zimě roku 558 překročili Protobulhaři spolu s Huny ve třech skupinách zamrzlý Dunaj
- Jednotky, které mířily do Thrákie a do oblasti dnešního Řecka byly zastaveny byzantskými veliteli
- Třetí skupina došla až k hradbám Konstantinopole a ve městě, které téměř nikdo nebránil, vypukla panika

Práce pro Belisaria

- V této kritické situaci si Justinián I. vzpomněl na Belisaria, který ihned zorganizoval jednotky domobrany a útočník v několika střetnutích rozdrtil
- Zatímco obyvatelé Konstantinopole jákali, imperátor vítězného velitele poslal zpátky do ústraní a po několika letech ho dokonce postavil před soud pro smyšlená podezření

Konec nadějí pro Římské impérium

- V roce 565 zemřel nejdříve Belisarius a brzy po něm i císař Justinián I. a v následujícím desetiletí i velitel Narses
- Do pádu Konstantinopole roku 1453 se již žádnému panovníkovi ani vojenskému veliteli nepodařilo alespoň přiblížit se možnosti obnovy impéria na Západě
- Kultura Západořímské říše ale přežila v nástupnických barbarských královstvích

Závěrečné shrnutí

Měla Západořímská říše naději?

- Impérium na Západě bylo po roce 450 zredukováno pouze na Apeninský poloostrov a několik izolovaných provincií
- Státní pokladna nemohla ze svých malých příjmů vydržovat žoldnéřskou armádu, a proto se poslední císaři museli spoléhat na služby foederatů, kteří nebyli spolehliví
- Když nedostali včas svůj žold, vzbouřili se proti svým pánům a stali se sami hrozbou

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy

Byzanteens